

такі заходи можуть бути застосовані тільки за умови проведення кваліфікації відповідно до кримінального законодавства дій таких осіб, які підозрюються в зазіханнях на суверенітет та територіальну цілісність держави із подальшою передачею таких кримінальних справ до суду для їх розгляду та винесення справедливого рішення.

Джерела:

1. Світова гібридна війна: український фронт: монографія / за заг. ред. В. П. Горбуліна. – К.: НІСД, 2017. – 496 с.
2. Про інформацію // Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>
3. Конституція України // Верховна Рада України; Конституція України, Конституція, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
Науковий керівник: Мануїлова Катерина Вікторівна к.ю.н., доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія».

Степанова Сніжана Петрівна

*аспірант кафедри міжнародного та європейського права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ МІЖНАРОДНИХ ВОЛОНТЕРІВ

Історія виникнення та розвитку волонтерства на теренах України сягає часів Київської Русі, однак формування саме масового українського легіону добровольців стало реакцією на анексію Автономної республіки Крим та окупації східних областей. Силами волонтерів надавалася допомога особам, що залишилися на окупованих територіях, здійснювалася поставка гуманітарних вантажів, створювалися центри з надання допомоги внутрішньо

переміщеним особам тощо. Подальший розвиток волонтерства відбувався й під час спалаху пандемії коронавірусної хвороби (COVID-19), протягом періоду якого силами добровольців забезпечувалося надання висококваліфікованої медичної допомоги, створення матеріальної бази, необхідної для попередження та лікування захворювання населення. Новий поштовх до розширення волонтерства у 2022 році стала повномасштабна війна. Саме ця деструктивна подія запустила механізм усвідомленості людства в необхідності взаємодопомоги. Тому наразі спостерігається тенденція зростання кількості волонтерів, рівня їх організованості та якості надання волонтерської допомоги як в тилу, так і на фронті.

Волонтери є активними учасниками боротьби за нашу незалежність, окрім того, на сьогоднішній день на території України надають волонтерську допомогу й громадяни інших країн, які є міжнародними волонтерами, проте незважаючи на це та на всесвітнє визнання вкладу добровільництва в суспільний добробут, принципово важливим питанням залишається захист прав добровольців, як національних, так і міжнародних. За загальним правилом законодавство країни повинно гарантувати захист прав волонтерів, створювати умови для нормального та ефективного здійснення волонтерської діяльності та виконання покладених на добровольців та волонтерські організації обов'язків. За даними інфографіки, яка міститься на сайті програми Волонтерів ООН лише у 85 країн світу є закони, яке регулюють питання волонтерства, та ще менше міжнародних актів, які б закріплювали гарантії захисту та безпосередньо механізм захисту прав міжнародних волонтерів.

Перш за все, волонтер – це фізична особа, яка індивідуально чи в межах організації (волонтерської, благодійної тощо) здійснює добровільну, неоплачувану волонтерську допомогу. Серед представників яких є різні категорії осіб, включаючи жінок та молодь. Тому, розглядаючи питання захисту прав міжнародних волонтерів, необхідно звернути увагу на нормативні акти, в яких закріплені права та основоположні свободи людини, а також акти, які стосуються окремих категорій людей або направлені на

запобігання та усунення окремих видів правопорушень, та не менш важливі акти, які закріплюють права та свободи саме волонтерів.

Без сумніву, якщо казати про права добровольців, то до них в першу чергу відносяться права, які мають всі без виключення люди, закріплені в міжнародних актах, є базовими та підлягають захисту. При цьому, як проголошує Загальна декларація прав людини, всі люди від самого народження є вільними та рівними та повинні мати всі права, передбачені Декларацією, незалежно від будь-якого їх походження та становища. Крім, Загальної декларації прав людини, до групи широко визнаних міжнародних документів, що заклали основу в закріпленні прав людей, входять Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права та Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, Європейська конвенція з прав людини – Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами).

Для захисту прав волонтерів необхідно також враховувати Міжнародну конвенцію про ліквідацію всіх форм расової дискримінації, Конвенцію про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, Конвенцію проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують людську гідність, видів поводження і покарання та ін. В даному випадку подібного роду міжнародні документи слугують підґрунтям безпеки діяльності волонтерів під час допуску їх до місії та виконання завдань.

Спеціальним документом, який звертає увагу суспільства на значення добровільництва, в якому міститься заклик до урядів забезпечити всім людям право на волонтерство та належний захист від ризиків для волонтерів і тих, кому вони служать, є Загальна декларація про волонтерство, прийнята XVI-й Всесвітній конференції волонтерів, проведеної в Амстердамі в січні 2001 році, Міжнародною радою директорів IAVE. Проте, головним недоліком вказаної Декларація залишається її спонукальний, а не регулятивний характер, оскільки вона не містить прямого визначення та закріплення прав волонтерів, перекладаючи такі повноваження на уряди та міжнародні організації. В свою

чергу, зазначена Декларація, підтримує право кожної жінки, чоловіка та дитини на вільне об'єднання та волонтерську діяльність незалежно від їхнього культурного та етнічного походження, релігії, віку, статі та фізичного, соціального чи економічного стану. На відміну від попереднього документу, Європейська Хартія прав та обов'язків волонтерів залишається чи не єдиним загальним міжнародним актом, що чітко визначає перелік прав та обов'язків добровольців, при цьому закріплює, що волонтери мають право на повний захист своїх прав людини при здійсненні волонтерської діяльності, та окреслює специфічні права, що стосуються такої діяльності, як наприклад, право на розумне відшкодування витрат, на спрощену процедуру відкриття віз, на підтримку керівництва, на опис з чіткими цілями та завданнями волонтерської місії тощо.

Наступним важливим питанням щодо захисту прав волонтерів, є розуміння того, які саме дії можуть порушувати їх права. Групи правопорушень, які можуть зачіпати права та законні інтереси волонтерів, в тому числі міжнародних, можна умовно поділити на три групи за суб'єктним критерієм.

Перша група правопорушень стосується дій, які вчиняються організаціями, які залучають добровольців до волонтерської діяльності; приймаючими організаціями; організаціями, які займаються підбором волонтерів під поставлене завдання та інші спілки, організації, в тому числі держави як замовники волонтерських послуг та стосуються безпосередньо організації та здійснення волонтерської діяльності. Такими правопорушеннями, є наприклад, дискримінація щодо доступу та несправедливих умов служби (через формальні процеси, організаційну культуру: активна дискримінація – відмова особі прийняти її волонтером на основі конкретних характеристик; пасивна – ненадання інвалідам належного доступу до громадських будівель), пов'язані з невиконанням умов страхування, нездійснення відшкодування витрат волонтера, зловживання службовими обов'язками керівників та кураторів волонтерів тощо.

Друга група правопорушень вчиняється волонтерами, які є колегами на місці служби (в волонтерському таборі, місії): крадіжки та шахрайства, будь-які форми сексуальної експлуатації, в тому числі домагання, принизлива поведінка та насильство, неправдиві звинувачення та поширення неправдивих чуток, напад, переслідування, дискримінація (через поведінку окремих осіб).

Третя група правопорушень вчинюється особами, які не стосуються процесу організації та здійснення волонтерської діяльності. Це сторонні особи, які не мають жодного відношення до організації та здійснення волонтерської діяльності, виконання поставленого перед волонтером завдання.

Крім зазначених складових, система захисту прав волонтерів включає в себе процедуру вирішення справ про їх порушення. Загальною декларацією волонтерства визначено, що насамперед організації та спільноти, яким служать волонтери, несуть спільну відповідальність за забезпечення належного захисту від ризиків для волонтерів і тих, кому вони служать. Дійсно, на прикладі Програми Волонтерів Організації Об'єднаних Націй (ООН), сформувалася практика, що для належного реагування та швидкого усунення порушення прав, волонтери зобов'язані повідомляти про будь-які порушення положень і правил організації, яка залучає добровольців, чи приймаючої організації, а також про будь-які дії та звинувачення в неправомірній поведінці. Тому, в рамках Програми Волонтерів ООН первинним елементом системи захисту прав волонтерів є безпосередньо органи ООН. Для належного вирішення справ в системі органів ООН діє Консультативна група Волонтерів ООН з питань дисциплінарних заходів та позовів, крім того в посадові обов'язки Виконавчого координатора Волонтерів ООН, Адміністратора Програми розвитку ООН входить розгляд справ та винесення рішень по суті. Такі рішення можна оскаржити лише до арбітражу, призначеного за згодою сторін, та який проводиться за правилами UNCITRAL. Крім того, у випадку, коли права волонтера було порушено іншим волонтером, під час їх сумісного виконання місії, та є достовірні твердження про те, що

волонтер порушив національне законодавство країни свого громадянства або країни, де відбулися відповідні правомірні події, розгляд такої справи може бути переданий національним органам будь-якої країни. Проте, вказані процедури можуть бути прийнятними лише до перших двох груп правопорушень, зазначених вище. В ту же чергу, якщо розглянути приклад діяльності Міжнародного Руху Червоного Хреста та Червоного Півмісяця (МРЧХЧП), то згідно з Волонтерською політикою від 2022 року, захист прав волонтерів, в тому числі міжнародних, покладено на національні товариства МРЧХЧП, які впроваджують стандарти безпеки та добробуту волонтерів.

Таким чином, права волонтера як і будь-якої іншої людини захищаються. Але у зв'язку зі специфікою їх діяльності: відповідності з обставинами служби, виду порушеного права, залежно від суб'єкта такого порушення, відносно міжнародних та національних добровольців можуть застосовуватися різні процедури захисту їх прав. Таке варіативне вирішення справ сформувалося головним чином через відсутність єдиного акту, який би закріплював стандартний для всіх волонтерських організацій та волонтерів механізм захисту прав добровольців. У зв'язку з чим, вирішення даного питання здійснюється організаціями на власний розсуд. І хоча, закріплення механізму захисту прав волонтерів у внутрішніх політиках, умовах служби, кодексах поведінки хоча є альтернативним вирішенням проблеми, проте залишається недостатнім.

Джерела:

1. Мазій І. В. Аналіз міжнародних документів у сфері волонтерського руху. Інвестиції: практика та досвід, 2018. № 8. – С. 114-117.
2. International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies. Volunteering policy of the International Federation Red Cross and Red Crescent Movement. Geneva, 2022. – 10 с. URL: <https://www.ifrc.org/document/volunteering-policy> (дата звернення 11.11.2022).
3. The United Nations Volunteers programme. Unified Conditions of Service for UN Volunteers. 2021. – 98 с. URL:

https://www.unv.org/sites/default/files/unvpf/UNVcos2021%20Complete%20hi-res-final_compressed_30.08.2021.pdf (дата звернення 11.11.2022).

Науковий керівник: Бехруз Хашматулла Набієвич д.ю.н., професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»

Марченко Дмитро Вікторович

*аспірант кафедри міжнародного та європейського права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

МІЖНАРОДНИЙ ДОГОВІР ЯК ДЖЕРЕЛО МІЖНАРОДНОГО ПРИВАТНОГО ПРАВА

На сучасному розвитку міжнародного приватного права ми можемо спостерігати глобалізацію міжнародного економічного та культурного співробітництва, також відбувається постійний зріст міжнародної торгівлі, сумісна господарська діяльність суб'єктів з різних країн.

Також одним з важливих факторів, які впливають на глобалізацію міжнародного економічного співробітництва є міграція населення, саме вона зумовила певні тенденції у розвитку міжнародних приватно-правових відносин та поставила питання розвитку процесу уніфікації певних правил регулювання даних відносин. Такі правила створюються у формі міжнародних договорів.

Особливістю міжнародного приватного права (МПП) є те, що це право немає власних джерел. Норми МПП закріплюються у джерелах міжнародного та національного права. У МПП відносини, що є предмет міжнародного приватного права, регулюються за допомогою двох груп правових норм:

- норм прямої дії – безпосередньо регулюють поведінку, встановлюють права та обов'язки учасників цих відносин;